

IVAN JARINA

IVAN JARINA

realizované diela: Riadiaca a letová veža, Letisko M. R. Štefánika, Bratislava (s P Vavricom a M. Miloševičom); Peugeot, Brnianska ulica, Bratislava; Kostol v Radôstke; Pivnica U Richtára, Modra (s J. Kasom); Regency Kasíno & Night Club Crowne Plaza, Bratislava (interiér); Bar 002, Dunajská ulica, Bratislava (interiér); Hotel Dubná Skala, Žilina (interiér); Kaštieľ Villa Nečas, Žilina (rekonštrukcia); Partizánska lúka, Bratislava (revitalizácia areálu)...

ARCHITEKTÚRA NESMIE BYŤ FORMÁLNA

Ivan Jarina v rozhovore s Henrietou Moravčíkovou

Henrieta Moravčíková: O vašej tvorbe hovoríte ako o slow dizajne. To je dnes populárne. Čo pre vás znamená slow dizajn?

Ivan Jarina: Keď som pred pár rokmi objavil trend slow kultúry, zistil som, že v mnohom vystihuje môj štýl práce a myslenia o svete. Je mi blízky a rád rešpektujem tie jeho princípy, ktoré mi umožňujú lepšie vychutnávať proces tvorby.

HM: Slow dizajn ale môže byť všeličo, od navrhovania blízkeho regiónu, cez tradičné materiály, pomalé postupy až po „pracujeme pomaly, ale zle“. *(smiech)*

IJ: Ide o spôsob práce, o prístup ku klientom, pohľad na miesto a hlavne na samotnú stavbu.

Pre mňa, ako frankofila, je to spojené s francúzskou kultúrou.

Myslím, že Francúzi sú slow dizajnéri, je to princíp ich slobodného a neskrotného ducha národa. Protikladom je kultúra anglosaská. Sú architekti, ktorí sa prikláňajú k tomu racionálnejšiemu – anglosaskému, a potom typy, čo sa prikláňajú k tomu uvoľnenejšiemu výkladu sveta.

HM: Čo konkrétne to znamená pre vašu architektonickú tvorbu?

IJ: Dôležitý je napríklad osobný kontakt s investorom. Aj investor musí byť spolutvorcom diela. Nefunguje to tak, že on nám dá zadanie a my ho spracujeme. Zapájame investora do procesu tvorby, ktorý obohacuje obidve strany.

HM: Ide teda o participáciu, investor sa podieľa na tvorbe návrhu, alebo ide skôr o vzájomné diskutovanie?

IJ: Architekt sa nemá tváriť, že je niekým výnimočným. Je len spolutvorcom, jedným z ostatných. Je dirigentom tímu odborníkov, ktorí tvoria stavbu. Zabezpečuje koordináciu všetkých tvorcov. Jedným z nich je aj investor. Každý má v sebe kreatívny potenciál.

Ja som zvedavý, aký je ten potenciál, a tak vzniká spoločné hľadanie.

HM: To znie pekne. Určite by to podpísali aj tí, ktorí sú „speed“ dizajnéri. Skúsme to však rozmeniť na drobné. Znamená to, že klient si povie, akú formu má rád, a vy ste ochotní to akceptovať a integrovať do svojho návrhu? Čo, ak klient trvá na niečom, s čím sa neviete stotožniť? Aj tak sa

Foto: Lea Lovišková

prispôsobíte? Nie je to potom skôr oportunistom ako slow dizajn?

IJ: Z filozofického hľadiska ide o to, že ak Fellini pracoval vo filme s nehercami, tak aj my pracujeme s investorom – „neprofesionálom“.

HM: To znamená, že ho nemanipulujete, aby si osvojil váš spôsob videnia, ale skôr sa snažíte vy osvojiť ten jeho.

IJ: Presne. Snažíme sa od neho niečo naučiť, spoznať dobré a zamilovať sa do jeho predstavy – samozrejme, pokiaľ sa to dá. Prvýkrát sme tak pracovali na drevenom kostole v Radôstke. Vyhrali sme vtedy konkurz a ja som zapojil ľudí z dediny do tvorby kostola. Nechal som remeselníkov použiť detaily, ktoré poznali a boli im blízke. Netrval som len na svojich riešeniach. Celý koncept stavby sa prispôbil im. Kostol sa stal ich dielom a tak ho aj vnímajú dodnes.

HM: Nie je pre vás problematické stotožniť sa autorsky s takým dielom? Máte predsa svoje predstavy.

IJ: Samozrejme, že sa snažím presadiť principiálne veci, ale nechcem byť otrokom vlastných predstáv. Architekt asi vždy s ľuďmi trochu manipuluje. Veľkí architekti, ako je napríklad Nouvel, majú veľmi dobrý jazykový prejav a vďaka tomu vedia veľmi dobre ovplyvniť okolie. Občas sa aj tým spôsobom presadí dobrá architektúra. *(smiech)*

V slow dizajne mal by architekt vedieť sa započúvať do všetkých zúčastnených stavby. Rad si ich sám vyberám do tímu, keď je taká možnosť. Preto mi nevádi, že keď som vlastne len spolutvorcom diela.

HM: Neposúva to potom architekta do pozície premoderného staviteľa? Ved' už v renesancii vystupuje tvorca ako osobnosť, ktorá svoje individuálne videnie sveta projektuje ďalej do umeleckého diela – a aj do architektúry. Môžeme sa vôbec dnes, po skúsenosti s autorským individualizmom a originalitou, vrátiť do dôb, keď tvorca nebol dôležitý? Nie je to len taká póza?

IJ: Nemyslím si, že je to len póza, výnimočnosť architekta je – tak, ako to vnímam ja – výnimočnosťou dirigenta alebo režiséra – nie sólistu.

Nám sa to osvedčuje. Aj v renesancii architekt nevymyslel úplne všetko. Mal remeselníkov, ktorí domýšľali detaily. Architekt si vie vybrať z celej tej škály. Napokon predsa on rozhoduje o tom, čo prijme ako inšpiráciu – požiadavku od investora – a čo nie. Podľa mňa je potrebné sa s investorom rozprávať o jeho predstavách pozorne a s úprimným záujmom. Keď investorovi necháte priestor, tak on sa v ňom realizuje a vám potom možno nechá väčšiu voľnosť a dôveru.

HM: Do akej miery kladiete pri svojej práci dôraz na princípy udržateľnosti či energetickej úspornosti, ktoré sú so slow dizajnom spojené?

IJ: To je celosvetový trend. Musí to rešpektovať každý architekt.

HM: Napriek tomu je drvivá väčšina vznikajúcich stavieb pravým opakom udržateľného prístupu.

IJ: Pri slow dizajne by mal mať človek radosť z každého dňa, ktorý žije. Architektúra nesmie byť formálna. Minimalizmus nie je forma, ale princíp. Aj staré stavby boli minimalistické, boli jednoduché, skromné. Keď mali dekor, ten mal určitý význam. Teraz sa používa dekor minimalizmu.

HM: Vy nepracujete s formou?

IJ: Ale áno. Aj Fellini používal celú škálu foriem, len ich dosahoval aj prostredníctvom nehercov. Aj my máme tú istú škálu ako všetci, len sme do toho prizvali aj neodborníkov, čo sa normálne nezvykne. Nikdy sa nepresadí celá myšlienka architekta. Keď sa vám podarí presadiť aspoň päť zo siedmich vašich myšlienok, tak ste už celkom spokojní.

Vážim si to, keď si architekt vie držať odstup od svojho diela a roly, ktorú v živote hrá, keď sa necíti príliš dôležitý. *(smiech)*

HM: Keď by ste mali vybrať z vašich diel ostatného obdobia také, ktoré sa bliži vášmu ideálu, ktoré by to bolo?

Foto: Lea Lovišková

IJ: Nedávno sme dokončili rekonštrukciu Villy Nečas v Žiline. Bola to pekná práca s investorom, ktorý sa vyslovene cítil ako spoluautor diela. Tá stavba má vďaka podobnej vízii mojej a investora celkom čistú formu.

HM: To ste ma prekvapili, vila je asi vaším najabstraktnejším dielom. Myslela som, že inklinujete k bohatším formám. Keď spomeniem letiskovú vežu, ktorá dostala Cenu Dušana Jurkoviča, tak sa každému vybaví kritika jej prekomponovanej formy a ornamentov. Pravdou však je, že tá postmoderná bohatosť sa už z vašich aktuálnych diel stratila. Ale aj tak som si myslela, že za modelový príklad vašej tvorby označíte napríklad rodinný dom v Marianke, ktorý asi každý vníma ako reprezentanta slow dizajnu.

IJ: Je v tom nevidím rozdiel. V Marianke ide o drevený dom, o drevom obitú stodolu. V strede nej je jablň. Trápili sme sa, ako bývať so stromom, tak aby aj on mohol bývať s nami. Prispôbili sme tomu dispozíciu celej stavby. Bolo to také zadanie.

Ville Nečas sme zase chceli vrátiť ducha dvadsiatych rokov, keď tam býval pán Nečas, ktorý tam založil fabriku. Chceli sme vile vrátiť tú atmosféru zo starých zožitnutých fotografií. Prispôbili sme spôsob realizácie toho cieľa možnostiam miestnych firiem. Mnohé riešenia sa odvíjali od schopnosti jednotlivého dodávateľa. Dobré to dopadlo aj vďaka „tvrdej ruke“ investora. V slow dizajne ide o dokonalosť, stavba musí byť dokonale zrealizovaná. V rámci možností. *(smiech)*

HM: Čo ešte okrem komunikácie s klientom a pozornosti detailom patrí k princípom vášho slow dizajnu?

IJ: Ide hlavne o čas. Nemalo by to byť také rýchlo kvasené.

HM: Ako to môžete ovplyvniť, keď celá doba je rýchla?

Vyberáte si len určitý typ objednávok a ostatné odmietate?

IJ: Klienti to už o nás väčšinou vedia, že na návrh chceme mať svoj čas.

HM: Môžete si vyberať klienta, ktorý si dopraje čas? Je vám milšia pomalosť aj na úkor odmietnutia niektorej práce?

IJ: Ten slow spôsob nie je o pomalosti, ale o osobnom prístupe, o čase, ktorý si pre klienta vyhradíte. Vraj najväčším prejavom priateľstva je darovaný čas. Naši klienti väčšinou sú alebo sa stávajú našimi priateľmi. My máme radšej menej zákaziek, ale klientom sa o to viac venujeme. Malým ateliérom, ako sme my, sa stane, že keď majú veľa zákaziek, tak architekti potom sami naháňajú svoj chvost.

Je čestnejšie povedať, že viac už nezvládneme. Architekt sa musí zmieriť s tým, že architektúra nie je len zárobkovou činnosťou. Biznis tam akosi funguje na iných princípoch.

HM: Vy ste sa rozhodli pre malý ateliér?

IJ: Sme tu piati stabilní architekti, čo je hranica udržateľnosti. Zvyšok práce riešime spolupracou s našimi externistami. Skôr nám ide o to, aby sme si vybrali len zaujímavé projekty.

HM: A darí sa vám to?

IJ: V porovnaní s deväťdesiatymi rokmi je situácia iná. Architekt už má slušné postavenie. Architektúra začína byť v móde, je módne mať svojho architekta, tak ako mať svojho kaderníka.

HM: ... alebo psychoanalytika.

IJ: Keď robíme rodinné domy, robíme takú psychoprácu. Všetci architekti sú aj psychológovia, a slow dizajnéri zvlášť. Klientom sa venujete osobne a často riešite aj iné problémy ako architektúru. Škoda, že sa pri výučbe architekta nekladie dôraz na psychológiu.

HM: Hovorili sme o jednoduchom dome. Keď sa však pozrieme na strešnú konštrukciu domu v Marianke či niektoré prvky na Železnej studienke, zdá sa, že vás práca s materiálom alebo detailom zaujme natoľko, že sa dostanete ku prekomponovaniu či „predizajnovaniu“. Nie je to druhý extrém? Venujete sa niektorému prvku až do takej miery, že sa tým prekročí jeho miera v rámci celku?

IJ: Možno máte pravdu. Ja sa snažím nepracovať len ako architekt. Ako som už spomínal, rád spolupracujem s nearchitektami. Aj dom v Marianke som robil so svojím poľským kamarátom – sochárom. Robili sme to ako kedysi, keď architekt prizýval umelcov, ktorí robili niektoré časti domu. Nie tak, ako teraz, že sa postaví dom, kúpi sa socha a postaví sa do stredu. Mnohé veci sa javia prekombinované, lebo na ne nie sme zvyknutí. Na Železnej studienke sme však nemali žiadneho výtvarníka. Mne tam vadí, že niektoré veci nie sú tak dobre urobené, ako sme ich mali vymyslené. Tam to nie je až taký slow dizajn, lebo sme nemali stavebný dozor, aby sme to mohli ovplyvniť. Pri slow dizajne neexistuje, aby architekt nevykonával stavebný dozor, lebo inak nemá možnosť dokončiť prácu.

HM: Porovnajme mieru abstrakcie športovísk, chodníčkov či mostíkov so zložitými formami odpadkových košov či niektorých prístreškov. Z čoho vychádza ten rozdiel?

IJ: Nevieť presne odpovedať, prečo má smetiak krajší detail. *(smiech)* Ku športovisku to asi patrí, že je také voľnejšie. Ja sa učím zo starších stavieb, používam ich detaily a niekedy je to možno taký detail pre detail.

HM: To znamená, že detaily na altánkoch a smetiakoch súvisia s nejakým tradičným detailom?

IJ: My sme ten detail vlastne nevymysleli. Súvisí s lesom, stromami, ktoré tam rastú.

V Dome pod jabľňou sme na prekrytie stromu použili historický detail – konštrukciu, ktorá sa okolo roku 1910 používala v Sudetách na prekrytie veľkých priestorov bez použitia vnútorných stĺpov. Je to zdanlivo komplikovaný výplet, ale keď sme to tesárom vysvetlili, urobili to hravo a rýchlo. Nie je to zložitá konštrukcia, hoci tak vyzerá.

HM: Vyzerá tak makovcovovsky.

IJ: Vyzerá to skôr ako čipka. Aj keď sme tam takýto dekór nepoužili pre jeho výtvarný efekt, ale potrebovali sme ľahkú konštrukciu nad stromom. Mne je skôr blízka tvorba Glenna Murcutta ako Makovcova.

HM: Marianka aj okolité dediny majú charakteristické drevené stavby – jednoduché doskové stodoly, humná. Prečo ste sem importovali túto zložitejšiu zrubovú konštrukciu? Nebolo by v duchu slow dizajnu správnejšie vyjsť z miestnej tradície?

IJ: Vždy to bolo tak, že robotníci, ktorí prichádzali na stavbu, si prinášali aj svoje pracovné metódy. Na Slovensku v istých obdobiach stavali majstri z Talianska, inokedy z Nemecka. Na strechu sme napríklad chceli dať bridlicu. Tá bola kedysi v Marianke všade. Dnes však už neexistuje tradícia jej pokladania. Tak sme si museli nájsť firmu zo Sudet, ktorá nám prikryla strechu bridlicou. No a tam sme na starých humnách objavili ten konštrukčný prvok, ktorý sme využili na dome.

HM: Vráťme sa ešte k Železnej studienke. Ako sa jej podoba vyvíja ďalej? Pracujete na tom vy?

IJ: My pracujeme len na tých častiach, ktoré patria Mestským lesom. Teraz robíme obnovu altánkov smerom ďalej na Kačín a podobne.

HM: Čo bude potom?

IJ: Perspektívne by som veľmi rád pokračoval v drevených stavbách, najmä rodinných domov. Tam podľa mňa smeruje vývoj v 21. storočí – z hľadiska ekológie, obnoviteľných materiálov, nezabudovanej energie. Je to smer, ktorý má perspektívu. Drevené stavby – hlavne kombinované so sklom – sú úžasné a majú množstvo výhod. Radi by sme tiež

robili land art, tvorbu krajiny. A samozrejme všetky typy rekonštrukcií.

HM: Na čom momentálne pracujete?

IJ: Robíme veľkú stavbu administratívnej budovy pri letisku.

HM: To sa neprieči vašim predstavám o smerovaní ateliéru?

IJ: Samozrejme, že nie. Všetko záleží na technických detailoch a na tom, čoho sa ľudia bezprostredne dotýkajú, čo používajú. Tým sa jednotlivé stavby od seba odlišujú. Aj tam môže ísť o slow dizajn. Ten nie je vyhradený len pre malé stavby. Slowdizajnové stavby by nemali byť na efekt, nie sú to stavby, ktoré môžete obdivovať z dialky. Podľa mňa je už veľa stavieb vytvorených podľa týchto princípov. Veď už aj mnohé Bellušove stavby boli takéto. Ale mnohé mu aj unikli.

HM: Napríklad ktoré?

IJ: Tak určite Fakulta architektúry – presvetlená, nadčasová so všetkými tými socialistickými reliéfmi a oblinkami, ktoré tam sú. Je to veľmi pekná škola.

HM: A ktorá stavba mu unikla?

IJ: Mladá garda.

HM: Mladá garda? Všetky tam sú tiež detaily, oblíny..

IJ: Ide o mieru – užitočnosť detailov je tu iná. V Mladej garde je to skôr formálne. Je to pochmúrny ťažký internát. Nie je to pre mladých študentov, plných života. Každá stavba by sa mala hodnotiť z užívateľského hľadiska – ako sa tam ľudia cítia. Preto by som chcel, aby o našich stavbách hovorili skôr užívatelia.

V Bratislave, jún 2008.

